

مفهوم موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن از دیدگاه دانش‌آموختگان خارج از کشور: مطالعه کیفی

محمودرضا دهقانی^۱، الهام طالبیان^۲، راحله زارع‌شاهی^۲، الهام پورخاندانی^۳، علی پورخاندانی^۳، پردیس ساسانی^۳، شیما وزیرینسب^۳، اعظم بذرافشان^۴، علی اکبر حقدوست^{۵*}، اعظم شمس‌الدینی^۶

۱. پزشک عمومی، کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

۲. دانشجوی داروسازی، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

۳. دانشجوی پزشکی، دانشکده پزشکی افضلی‌پور، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

۵. پزشک و دکترای اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشیار گروه اپیدمیولوژی و آمار دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات فیزیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

۶. کارشناس دبیری زبان انگلیسی، کارشناس دفتر بورسیه دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

● دریافت مقاله: ۸۸/۵/۸ ● پذیرش مقاله: ۸۸/۸/۶

زمینه و هدف: اهمیت بسیار زیاد اعزام دانشجوی به خارج برای ادامه تحصیل در حدی است که حتی کشورهای پیشرفته جهان نیز از آن بی‌نیاز نیستند. این تحقیق با هدف بررسی دیدگاه دانش‌آموختگان بورسیه خارج از کشور در مورد مفهوم موفقیت تحصیلی و مصادیق آن و عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی انجام شد.

روش کار: در این مطالعه کیفی، ۱۱ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان که دانش‌آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور بودند، شرکت کردند. طی یک مصاحبه باز در خصوص معیارهای سنجش موفقیت تحصیلی و همچنین عوامل مؤثر بر آن از افراد مذکور نظرخواهی شد. **یافته‌ها:** از مهم‌ترین مصادیق موفقیت تحصیلی در زمینه کمیت تحصیل، شرکت در همایش‌ها و کنفرانس‌ها؛ در زمینه کیفیت تحصیل، میزان کارایی مطالب فراگرفته شده و در زمینه مطالب جنبی فراگرفته شده، یادگیری مطالب علمی تخصصی از اهمیت بیشتری برخوردار بودند. همچنین مصاحبه‌شوندگان تأکید بسیار زیادی بر عوامل فردی شامل شخصیت، خانواده، مسائل اقتصادی، داشتن دانش تخصصی در رشته مورد مطالعه و مهارت‌های لازم در خصوص زبان دانشگاه محل تحصیل و همچنین شرایط دانشگاه محل تحصیل، به‌ویژه استاد راهنما و رشته و موضوع تحقیق داشتند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج به نظر می‌رسد مصادیق موفقیت تحصیلی گسترده بوده و با اندازه‌گیری صرف یک یا چند مورد از آن نمی‌توان فرد را موفق دانست. در این مورد باید به طول مدت تحصیل، میزان تولیدات علمی و کیفیت آنها، میزان مراودات علمی و همچنین کاربرد مطالب فراگرفته شده توسط وی اشاره نمود.

کلید واژه‌ها: موفقیت تحصیلی، دانشجوی اعزام به خارج، علوم پزشکی، دانش‌آموخته خارج از کشور

* نویسنده مسؤول: مرکز تحقیقات فیزیولوژی، معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، چهارراه سمیه، کرمان، ایران

مقدمه

اعزام دانشجویان به خارج برای ادامه تحصیل، تأثیر بسیار زیادی بر پیشرفت کشورها دارد، به شکلی که حتی کشورهای پیشرفته جهان نیز از این امر مهم بی‌نیاز نیستند. با توجه به هزینه بسیار سنگین هر دانشجوی اعزام شده به خارج از کشور، توجه کافی و مدیریت مناسبی برای بهره‌مندی از مزایای آن در کشورهای در حال توسعه وجود ندارد (۴-۱).

"اولین کاروان معرفت" ایرانی که متشکل از پنج دانشجو در رشته‌های مختلف علوم انسانی مهندسی و پزشکی بود، در سال ۱۸۱۴ وارد لندن شد. بعد از آن در نیمه‌های قرن نوزدهم با اقدام میرزا تقی‌خان امیرکبیر در تأسیس دارالفنون و دعوت معلمان خارجی، ترجمه متون علمی خارجی و اعزام محصلان ایرانی به خارج، روند روابط دانشگاهی و علمی ایران وارد مرحله گسترده‌تری شد. سومین مرحله اساسی، بسط روابط دانشگاهی ایران و خارج به دوره رضا شاه و تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ باز می‌گردد. این روند تا ظهور انقلاب اسلامی استمرار یافت. بعد از انقلاب به دلیل تثبیت نظام، سیاست اعزام مدتی متوقف شد، اما بعد از آن با توسعه دانشگاه‌ها و علوم و رشد نیازهای علمی و تحقیقاتی کشور، سیاست اعزام مجدداً از سر گرفته شد، به شکلی که بعد از پایان یافتن جنگ تحمیلی عراق و شروع دوره بازسازی، تعداد دانشجویان اعزام به خارج در حد چشمگیری افزایش یافت و در اواسط دهه ۷۰، تعداد دانشجویان ایرانی بورسیه حدود ۳ برابر شد. البته، در سال‌های اخیر با توجه به تغییر سیاست‌های دولت در زمینه اعزام دانشجویان و گسترش تحصیلات تکمیلی در داخل، روند صعودی گذشته دیده نمی‌شود (۲). البته، با توجه به روندهای تاریخی توسعه دانشگاه و علم در ایران که همواره در بستری جهانی حرکت کرده و رشد یافته است و از سویی با توجه به فرآیندهای رو به رشد "جهانی شدن" و تأثیر اجتناب‌ناپذیر آن بر علوم و رشد و توسعه علم و دانشگاه در وضع کنونی (۵، ۶)، می‌توان گفت که در آینده نیز ما همچنان

به بسط روابط بین‌المللی دانشگاهی و استمرار سیاست اعزام و مبادله دانشجویان به منزله یکی از روش‌ها و ابزارهای بین‌المللی کردن علوم و توسعه علمی کشور نیازمند هستیم (۷، ۲).

با توجه به ضرورت گسترش سطح ارتباط با سایر کشورهای جهان، طبیعی است که شناخت مشکلات فرا روی دانشجویان بورسیه و سعی در رفع آنها می‌تواند شرایطی را برای دانشجویان اعزامی فراهم آورد که با فراغ خاطر بیشتر به تحصیل بپردازند و با توشه علمی بیشتر به کشور باز گردند.

مطالعات متعددی نشان داده که دانشجویان خارجی در تحصیل خود با مشکلات متفاوتی نسبت به دانشجویان بومی رو به رو هستند که عدم توجه به این تفاوت‌ها تأثیرات بسیار عمیقی در فراگیری و پیشرفت تحصیلی آنها دارد. مهم‌ترین مشکلات دانشجویان خارجی معمولاً در تفاوت‌های فرهنگی، ضعف زبان و عدم توانایی در برقراری ارتباط مؤثر با مدرسان و سایر دانشجویان است. این در حالی است که با توجه به فرهنگ ایرانی و تعلقات خاطر بسیار زیاد به خانواده و فامیل، زندگی در خارج برای دانشجویان ایرانی احتمالاً از این بعد فشار بیشتری وارد می‌کند (۸-۱۰).

در یک نگاه کلی می‌توان مشکلات دانشجویان بورسیه را به مسائل فردی، خانوادگی، دانشگاهی و مدیریت سیستم بورسیه مربوط دانست (۹، ۱۱). بیور (Beaver)، هفمن (Hofman) و اسپیر (Spear) در مطالعات خود نشان دادند که چگونه مشکلات دانشجویان به‌خصوص دانشجویان خارجی بر پیشرفت تحصیلی آنها تأثیرگذار است. البته، مسلماً درک چنین ارتباطی چندان دشوار نیست، ولی تعیین نحوه و جهت ارتباطات، در برنامه‌ریزی برای حل آنها بسیار مؤثر است (۱۴-۱۲). برای مثال، بعضی از کشورها مانند عربستان سعودی سعی کرده‌اند با متمرکز ساختن دانشجویان بورسیه خود در بعضی دانشگاه‌ها و متمرکز کردن محل زندگی آنها از فشار روانی و فرهنگی بر آنها بکاهند، ولی بر اساس نظر خود دانشجویان این راهکار باعث کاهش تماس دانشجویان با سایر

دانشجویان و همچنین جامعه شده و حداقل نمود افت زبان خارجی این دانشجویان بوده است (۴).

همچنین از عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانشجویان اعزام به خارج می‌توان به عواملی نظیر تسلط به زبان انگلیسی، دانش، مهارت ارتباطی و قدرت هدایت استاد راهنما، ویژگی‌های شخصیتی دانشجو، نقش خانواده، وضعیت تأهل، تعداد و سن فرزندان در زمان اعزام و نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور محل تحصیل دانشجویان بورسیه اشاره نمود که در مطالعات متعددی این عوامل مورد تأکید قرار گرفته‌اند (۱۷-۱۵، ۱۲، ۹، ۵).

با توجه به ضرورت بیان شده، بایست در خصوص اعزام دانشجو به خارج از کشور دقت و حساسیت بیشتری در سیستم برنامه‌ریزی کشور وجود داشته باشد تا با توجه به هزینه‌های آن، حداکثر بازده به‌دست آید (۱۸).

یکی از پرسش‌های اساسی در زمینه‌ی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی اعزام دانشجو به خارج از کشور این است که با توجه به مجموعه هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها، دستاوردها و نتایج سیاست‌ها و برنامه‌های اعزام به خارج از کشور چه مواردی بوده است؟ پاسخ به این پرسش نیازمند بررسی‌های متعدد و همه جانبه از جمله بررسی عملکرد آموزشی، پژوهشی و دانشگاهی می‌باشد. موفقیت تحصیلی نشان دهنده توفیق دانشجویان پس از اتمام تحصیل و در دوران اشتغال می‌باشد که علاوه بر نقش مثبت فردی آن از بعد اجتماعی نیز سودمند خواهد بود (۱۹). امروزه معنای واضحی از موفقیت تحصیلی وجود ندارد. موفقیت یک راه است نه یک هدف و در این مسیر عوامل مؤثر بسیاری دخیل هستند. موفقیت در واقع به‌دست آوردن نتایج عینی و ملموس و محسوس است (۱۸). البته پر واضح است که تعریف دقیق و جامعی از موفقیت تحصیلی نمی‌توان ارائه داد که در برگیرنده تمام مفاهیم اصلی باشد و لذا باید این موضوع از زوایای مختلف مورد بررسی قرار گیرد و البته یکی از چالش‌های مهم این پژوهش خواهد بود.

با توجه به توضیحات فوق و به سفارش معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، این تحقیق در خصوص مفهوم موفقیت تحصیلی و مصادیق آن در دانش‌آموختگان بورسیه خارج از کشور انجام شد. این نوشتار ابعاد مختلف موضوع را به روش کیفی و با بهره‌گیری از نقطه نظرات تعدادی از دانش‌آموختگان خارج از کشور بررسی می‌کند و نتایج آن نه تنها به خودی خود ارزشمند است بلکه می‌توان به عنوان راهنمایی مؤثر در طراحی پرسشنامه‌های معتبر برای مطالعات کمی مورد استفاده قرار گیرد.

روش کار

در این مطالعه کیفی جامعه هدف دانش‌آموختگان بورسیه ایرانی خارج از کشور بودند. ابتدا بر اساس نتایج بررسی متون اولیه و چندین جلسه بحث کارشناسی در مورد تعریف و مصادیق موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن، چارچوب ذهنی مصاحبه‌های هدفمند تنظیم گردید. در این چارچوب ذهنی سعی شد حیطه‌های مختلف در مورد تعریف موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن است به صورت کلی دسته‌بندی گردد تا مصاحبه‌کنندگان در صورت مواجه شدن با بن‌بست فکری فرد مصاحبه‌شونده صرفاً در حد نیاز و بسیار مختصر به موارد محدودی اشاره نمایند و شرایط بارش افکار (brain storming) را فراهم آورند. برای مصاحبه از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان که دانش‌آموخته خارج از کشور بودند کمک گرفته شد. در زمان انجام تحقیق، ۱۸ عضو هیأت علمی بورسیه تحصیل کرده در خارج از کشور حضور داشتند که تیم تحقیق موفق به مصاحبه باز و عمیق با ۱۱ نفر از ایشان شد. از آنجایی که نتایج مصاحبه‌های انجام شده بسیار به هم نزدیک بوده و تقریباً اکثر مفاهیمی که در قسمت نتایج آورده شده است توسط بیش از یک نفر مورد اشاره قرار گرفته است، به نظر می‌رسد پاسخ‌های دریافتی به حد نسبتاً اشباع رسیده و حجم نمونه کافی بوده است.

افراد مصاحبه‌کننده محدود بوده و سعی شد در جلسات هماهنگی و با انجام مصاحبه‌های مدل، حداکثر هماهنگی ایجاد شود. همچنین راهنمای استاندارد نیز برای مصاحبه طراحی شد که مراحل کار را با ذکر جزئیات شرح و نحوه مواجهه مصاحبه‌کنندگان با مشکلات حین مصاحبه را روشن می‌نمود. الگوی مصاحبه به این شکل بود که ابتدا فرد مصاحبه‌کننده خود را معرفی و اهداف تحقیق را بیان می‌کرد. سپس از مصاحبه‌شونده به‌طور کلی در مورد موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن سؤال می‌شد. در مرحله بعد کلیات ساختار درختی تنظیم شده برای مصاحبه‌شونده بیان و ایشان در مورد چارت تنظیم شده نظرات خود را به‌صورت مبسوط بیان می‌نمودند. در این مرحله بیان نکات مهمی که توسط مصاحبه‌شونده مورد تأکید بودند عمیق‌تر مورد کنکاش قرار می‌گرفتند و به‌عنوان نکات مهم و کلیدی در نظر گرفته می‌شوند. به‌دلیل اثر هاله‌ای (hallo effect)، مصاحبه‌کننده به مسایل اقتصادی به‌صورت مستقیم اشاره نمی‌کرد ولی اگر مصاحبه‌شونده به این نکته توجه می‌نمود اطلاعات به دقت ثبت می‌شد.

برای بازیافت دقیق‌تر صحبت‌ها، با اجازه مصاحبه‌شونده مصاحبه‌ها ضبط می‌شد ولی در صورتی که ایشان موافقت نمی‌نمودند مصاحبه‌کنندگان موظف بودند با دقت بیشتر جزئیات را یادداشت نمایند. همچنین مصاحبه‌کنندگان موظف بودند که در بین صحبت‌های نمونه‌ها، کمتر اظهار نظر نمایند و فقط سعی کنند مسیر صحبت‌ها را در راستای اهداف تحقیق حفظ کنند. مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها همزمان با جمع‌آوری داده‌ها انجام می‌گرفت.

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، متن مصاحبه‌ها توسط دو ارزیاب مورد بررسی و تحلیل محتوا قرار گرفت و مفاهیم و عبارات مهم کلیدی بیان شده طبق تقسیم‌بندی استاندارد کدگذاری شدند. منظور از عبارات مهم و کلیدی عباراتی بودند که مصاحبه‌شونده روی آنها تأکید زیادی نموده بود و یا این که با تکرار آن مفهوم در طول مصاحبه یا به عبارات مختلف و یا

اضافه نمودن قیده‌های تأکید، سعی به پررنگ تر جلوه دادن آنها داشت.

مهم‌ترین کدهای اولیه استخراج شده در دو دسته کلی مفاهیم موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانشجویان اعزام به خارج تقسیم شد و هر یک از این دو دسته شامل طبقات متعددی می‌شد. مفاهیم موفقیت تحصیلی عبارت بودند از: کمیت تحصیل، کیفیت تحصیل، مطالب فراگرفته شده، جنبی. کمیت تحصیل مشتمل بر تعداد مقالات چاپ شده، شرکت در همایش‌ها، کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی بود. کیفیت تحصیل شامل رضایت فرد از تحصیل، میزان کارایی مطالب فرا گرفته شده در ارتقاء دانش فنی کشور، میزان نو و بدیع بودن دانش فرا گرفته شده، تدریس در دانشگاه‌های خارج از کشور، همکاری با دانشگاه‌های کشور در طول تحقیق بود. مطالب جنبی فراگرفته شده شامل فراگیری مطالب علمی تخصصی ولی غیر مرتبط با موضوع تحقیق، مطالب غیر تخصصی و مطالب عمومی و همچنین میزان آشنایی با مفاهیم اجتماعی. نتایج تحلیل محتوا بعد از دسته‌بندی در ادامه آورده شده است.

یافته‌ها

در این مطالعه از ۱۱ عضو هیأت علمی دانشکده‌های پزشکی، دندان‌پزشکی، داروسازی و کتابداری دانشگاه علوم پزشکی در مورد موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن مصاحبه به‌عمل آمد. تمامی مصاحبه‌ها نیمه ساختاریافته انجام شدند و حداقل مدت مصاحبه ۴۵ دقیقه و حداکثر دو ساعت بود. در ادامه، موضوعات مطرح شده تحت دو عنوان اصلی "مصادیق موفقیت تحصیلی" و "عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی" شرح داده خواهند شد.

مصادیق موفقیت تحصیلی

بر اساس تفسیر مطالب بیان شده توسط مصاحبه‌شدگان، سه

مفهوم کلی در خصوص مصادیق موفقیت تحصیلی قابل استخراج بود که این مفاهیم عبارت هستند از کمیت تحصیل، کیفیت تحصیل و مطالب فرا گرفته شده جنبی.

کمیت تحصیل: این طبقه شامل زیرطبقه‌های طول مدت تحصیل، تعداد مقالات چاپ شده، شرکت در همایش‌ها، کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی می‌باشد. اکثریت شرکت‌کنندگان معتقد بودند که طول مدت تحصیل معیار مناسبی برای محک‌زدن میزان موفقیت دانشجو نیست و از نظر آنها، طول مدت تحقیق بستگی به عوامل دیگری مثل رشته تحصیلی دانشجو، وضعیت تأهل، کشور محل تحصیل و ... دارد. بیان شد که اگر طولانی شدن مدت تحصیل صرفاً به علت تعلل فرد باشد می‌تواند معیار مناسبی برای سنجش موفقیت تحصیلی باشد. اما مکرر به این نکته اشاره شد که چه بسا افرادی هستند که در رأس موعد مقرر به کشور باز می‌گردند اما در عمل اصلاً کارآیی لازم را برای کشور ندارند و در طول تحصیل و بعد از آن در تولید علم و یا آموزش برتر در کشور نقش مؤثری ایفا نمی‌نمایند.

میزان مقالات چاپ شده نیز زیر شاخه‌ای دیگر از کمیت تحصیل می‌باشد که تعدادی از اساتید این بعد را به‌عنوان یک پارامتر مهم در تعریف موفقیت تحصیلی ذکر کردند. در حالی که تعدادی دیگر از شرکت‌کنندگان با این نظر مخالف بودند و بیان می‌نمودند که صرف تعداد مقالات چاپ شده نمی‌تواند موفق بودن فرد را تأیید کند. تأکید بعضی از مصاحبه‌شوندگان بر کیفیت مقالات و تولیدات علمی بود و بیان می‌نمودند که در حال حاضر کاربرد یافته‌های علمی و کیفیت مجلاتی که مقالات در آنها به چاپ می‌رسند (مانند impact factor)، در نظر گرفته نمی‌شود. به‌عنوان مثال یکی از مصاحبه‌شوندگان تأکید نمود که "ممکن است من چیز اشتباهی را به‌دست آورده باشم و آن را مکرر چاپ نمایم، آیا این ارزش دارد و بیان می‌کند که من موفق‌تر بوده‌ام؟"

در مورد نقش همایش‌ها و کنفرانس‌ها در پیشرفت تحصیلی افرادی که در آنها شرکت کرده بودند تقریباً همه

شرکت‌کنندگان نظر مثبتی داشتند و اکثریت آنها اهمیت این عامل را مکرراً مورد تأکید قرار دادند و معتقد بودند که تعداد این همایش‌ها نشان‌دهنده میزان فعالیت و علاقه فرد به رشته تخصصی است و یک فرد فعال قطعاً می‌تواند مستعد کسب موفقیت باشد.

تعداد کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی نیز عامل دیگری بود که در شاخه کمیت تحصیل مورد بررسی قرار گرفت. تعداد قابل ملاحظه‌ای از شرکت‌کنندگان این پارامتر را ذکر کردند. اما بعضی تأکید داشتند که این کارگاه‌ها نباید خیلی تخصصی باشند زیرا ممکن است در ایران کاربردی برای مهارت‌های فرا گرفته شده موجود نباشد.

در نهایت به نظر می‌رسد که مصاحبه‌شوندگان، شرکت در همایش‌ها و کنفرانس‌ها را مهم‌ترین عامل در تعریف موفقیت تحصیلی در بخش کمیت دانستند.

کیفیت تحصیل: کیفیت تحصیل شامل زیر طبقات رضایت فرد از تحصیل، میزان کارایی مطالب فرا گرفته شده در ارتقاء دانش فنی کشور، میزان نو و بدیع بودن دانش فرا گرفته شده، تدریس در دانشگاه‌های خارج از کشور، همکاری در تحقیقات جنبی به جز پایان‌نامه و همکاری نزدیک با دانشگاه‌های کشور در طول تحقیق می‌باشد.

اظهارات شرکت‌کنندگان نشان داد که می‌توان با توجه به رضایت فرد از وضعیت تحصیل خود، موفقیت وی را ارزیابی کرد اما این مستلزم این است که رضایت تحصیلی به‌عنوان دستیابی به اهدافی که دانشجو از پیش برای خود تعیین کرده، تعریف کنیم و فرد از عملکرد خود رضایت داشته باشد.

اکثریت مصاحبه‌شوندگان به اهمیت و نقش بسزای کارایی مطالب فراگرفته شده در کشور اشاره کردند و معتقد بودند که در صورت عدم کاربرد دانش و مهارت فراگرفته شده که شخص طی سال‌ها و با مشقت فراوان آموخته، قطعاً در داخل کشور فرد دچار سرخوردگی می‌شود.

همکاری در تحقیقات جنبی و همکاری علمی با دانشگاه‌های کشور در طول تحصیل عواملی بودند که

شرکت‌کنندگان، تأثیرگذاری آنها را تأیید کردند. آنها معتقد بودند که این فعالیت‌ها باعث می‌شوند دید فرد نسبت به رشته خود وسیع‌تر گردد.

تعدادی از شرکت‌کنندگان با نقش تدریس در دانشگاه موافق بودند. اعتقاد آنها بر این بود که هدف اصلی بورسیه این است که فرد به کشور برگردد و بتواند مطالب فراگرفته را به بقیه بیاموزد ولی عده‌ای نیز مخالف بودند و اعتقاد داشتند که اکثر دانشگاه‌های خارج از کشور، استاد پژوهشی تربیت می‌کنند، در حالی که سیستم‌های آموزشی ما اساتید آموزشی می‌طلبند.

مطالب فراگرفته شده جنبی: گروه دیگری از مصادیق موفقیت تحصیلی که توسط مصاحبه‌شوندگان مورد اشاره قرار گرفت، میزان فراگیری مطالب علمی تخصصی ولی غیر مرتبط با موضوع تحقیق؛ مطالب غیرتخصصی و مطالب عمومی و همچنین میزان آشنایی با مفاهیم اجتماعی هستند که فعالیت در جهت کسب هر کدام از این حیطه‌ها می‌تواند در تعیین میزان موفقیت فرد تأثیرگذار باشند.

با توجه به اظهارات شرکت‌کنندگان، فراگیری مطالب علمی تخصصی غیر مرتبط طبیعتاً باعث افزایش معلومات فرد در رشته تخصصی خود می‌شود و چون در اکثر دانشگاه‌های خارج از کشور، کارهای پژوهشی به صورت گروهی انجام می‌شوند، فراگیری قواعد اجتماعی نیز می‌تواند نقش بسزایی در موفقیت فرد داشته باشد. به اهمیت و نقش مطالب علمی غیر تخصصی اشاره‌ای زیادی نشد زیرا، شرکت‌کنندگان اهمیت آن را بسیار اندک می‌دانستند و معتقد بودند اگر نقشی هم داشته باشد، آنقدر محسوس نیست.

در مجموع با توجه به نتایج به‌دست آمده از اظهارات شرکت‌کنندگان می‌توان نتیجه گرفت، "موفقیت در واقع رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده فرد، رسیدن به مدارج عالی علمی، نحوه صحیح استفاده از ابزار مربوط به رشته مورد نظر، یادگیری تکنیک‌های جدید، آشنایی با فرهنگ‌های مختلف و در آخر، رسیدن به یک سطح علمی خاص برای انتقال دانش و مهارت به سایر افراد، پس از بازگشت به کشور است."

عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی

بخش دوم مصاحبه مربوط به عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی بود. در این بخش، عوامل فردی، دانشگاه محل تحصیل و رشته و موضوع تحقیق از دید پاسخ‌دهندگان مهم دانسته شد.

عوامل فردی: در این مطالعه این عوامل شامل ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری فرد، سن، خانواده، داشتن دانش تخصصی در رشته مربوطه قبل از شروع تحصیل، مهارت‌های مربوط به زبان کشور محل تحصیل و دانش عمومی مانند آشنایی با روش روش تحقیق بود. از نظر مصاحبه‌شوندگان این موضوعات به خصوص توانایی فرد در استفاده از زبان رسمی دانشگاه و اختصاصاً زبان انگلیسی بسیار مهم تشخیص داده شد. اکثریت مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند فردی که قبل از بورسیه به رشته تخصصی خود تسلط کامل دارد در خارج از کشور کمتر دچار سر در گمی می‌شود. شرکت‌کنندگان، پراهمیت‌ترین و مؤثرترین عامل تأثیرگذار بر موفقیت تحصیلی را تسلط به زبان کشور محل تحصیل دانستند و بر این باور بودند که این عاملی است که می‌تواند عوامل دیگر را تحت‌الشعاع قرار دهد. اگر دانشجویی به رشته تحصیلی خود کاملاً مسلط و در زمینه پژوهش فردی با تجربه باشد، ولی به زبان کشوری که در آن تحصیل می‌کند مسلط نباشد، نمی‌تواند از علم خود استفاده کند. مهم‌تر از همه آن‌که نمی‌تواند یافته‌های خود را در مجامع علمی و سمینارها ارائه دهد، با استاد راهنما، اساتید دیگر، همکلاسان و دوستان رابطه برقرار کند و به این ترتیب این خود عاملی می‌شود تا فرد از تحصیل و زندگی در آن کشور خسته شده و انگیزه خود را از دست بدهد.

ویژگی‌های شخصیتی، توانایی برقراری ارتباط مناسب با اطرافیان و فقدان تنش و استرس در فرد یکی از مهم‌ترین عواملی بود که تقریباً تمام شرکت‌کنندگان به اهمیت آن اشاره کردند. یکی از اساتید در تأیید این مسئله گفت: "ما افراد بسیار درس‌خوانی داشتیم که به علت شخصیت گوشه‌گیری که داشتند و عدم برقراری ارتباط مناسب، در زمینه تحصیلی

شکست خورده و مرتب مجبور به تغییر دانشکده شدند و همین باعث شده که طول مدت بورس آنها بسیار طولانی و شرایط ادامه تحصیل برای آنها سخت شود."

اکثریت شرکت‌کنندگان خانواده را یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در موفقیت فرد دانستند. نتایج نشان داد نقش خانواده، وضعیت خانوادگی، تعداد فرزندان، وضعیت تحصیلی همسر، سن فرد در زمان بورس و ... را نمی‌توان نادیده گرفت چه بسا افرادی که به دلیل دغدغه‌های مربوط به تأمین خانواده و فرزندان مجبور به انجام کارهای پاره وقت شدند و از پرداختن به تحصیل به‌طور جدی بازماندند.

مسائل اقتصادی و حمایت مالی نیز یکی از عواملی بود که تقریباً تمام شرکت‌کنندگان در لابلای صحبت‌ها به اهمیت آن در پیشبرد تحصیلی فرد اشاره کردند. چند نفر از آنها عیناً اهمیت این مسئله را این‌گونه بیان کردند:

"این مشکل همیشه وجود داشته و هیچ‌وقت هزینه بورسیه کفایت زندگی خانوادگی در حد معمول را نمی‌دهد در نتیجه فرد مجبور می‌شود که به کارهای جانبی بپردازد و مشکلاتی در همین رابطه برای دانشجوی به‌وجود می‌آید. این در حالی است که دانشجویان بورسیه کشورهای عربی به علت دریافتی بسیار خوبی که دارند نیاز به انجام کارهای پاره وقت نداشتند و تمام وقت خود را صرف تحصیل می‌کردند."

دانشگاه محل تحصیل: با توجه به اظهارات شرکت‌کنندگان، مهم‌ترین عوامل در این بخش، استاد راهنما، فرهنگ کشور محل تحصیل و مرتبه علمی دانشگاه بود. تمامی شرکت‌کنندگان به اهمیت نقش استاد راهنما، دانش فنی او در رشته مربوطه، میزان وقت و همت استاد راهنما و رابطه او با دانشجو تأکید کردند. یکی از شرکت‌کنندگان علاوه بر خصوصیتی که برای استاد راهنما ذکر شد، بیان کرد که بهتر است دانشجویان اساتیدی را انتخاب کنند که سابقه کار با دانشجویان ایرانی را داشته باشند تا فرد به راحتی بتواند با او ارتباط برقرار کند و از طرفی استاد راهنما به خصوصیات کلی دانشجو آشناتر باشد.

رشته تحصیلی و موضوع تحقیق: عواملی که در حیطه رشته و موضوع تحقیق مطرح شد عبارت بودند از جدید و بدیع بودن موضوع، پیچیدگی روش جمع‌آوری اطلاعات و انجام آزمایشات مربوطه، انجام کارهای جنبی مانند جذب منابع مالی و موافقت‌های کمیته‌های علمی و اخلاق. تعدادی از شرکت‌کنندگان بدیع و نو بودن موضوع را عامل مثبتی در پیشرفت فرد می‌دانستند، چون معتقد بودند که در کشور از روش‌های جدید بیشتر استقبال می‌شود و فرد پس از بازگشت احساس مفید بودن می‌کند و انگیزه‌اش بیشتر می‌شود. البته مخالفت عده‌ای از شرکت‌کنندگان نیز به این دلیل بود که آنها معتقد بودند استفاده از هر روش و شیوه جدید، ابزارها و امکانات جدیدی می‌طلبد که گاهی اوقات فراهم آوردن آنها در داخل کشور دشوار و در بعضی موارد غیر ممکن است.

با توجه به نتایج، یکی از عواملی که مانع پیشرفت تحصیلی و گاهی باعث دل‌زدگی و بی‌انگیزه شدن دانشجو می‌شود، پیچیدگی روش جمع‌آوری اطلاعات و انجام آزمایشات مربوط به رشته تحصیل است. مثلاً یک دانشجو برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق خود می‌بایست به چند آزمایشگاه هسته‌ای مراجعه نماید اما این اجازه به او داده نشد. در مورد رشته‌هایی که بیشتر تحقیقات آنها به کمک عملیات آزمایشگاهی انجام می‌گیرد، نتایج خیلی دیرتر و گاهی خیلی سخت به‌دست می‌آید. بیان شد اگرچه شیرینی چنین تحقیقاتی بسیار زیاد است ولی شاید در مقایسه با سایر دانشجویان، مدت زمان تحصیل بیشتر و یا میزان تولیدات علمی کمتر باشد و در نتیجه توسط سایرین ناموفق شناخته شوند.

یکی از مواردی که چند نفر از شرکت‌کننده‌ها مکرراً به آن اشاره کردند، مسئله سختی مطالب فراگرفته شده در داخل و خارج از کشور بود. یکی از افراد در این مورد اظهار کرد مطالبی که در خارج از کشور خوانده فقط ۲-۳ درصد با مطالبی که در ایران خوانده بود اشتراک داشته است. همچنین چندین نفر تأکید نمودند که بعضاً به دلیل فشارهای جنبی و یا عدم علاقه به رشته اولیه، دانشجویانی هستند که در زمان

جدول ۲: عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده با دانش‌آموختگان خارج از کشور

ردیف	زیرشاخه‌های عوامل	میزان اهمیت
ویژگی فردی	شخصیت	زیاد
	سن فرد در زمان بورس	متوسط
	هدف فرد	کم
	خانواده	زیاد
	مسائل اقتصادی	زیاد
	داشتن دانش تخصصی در رشته مورد مطالعه از قبل	زیاد
	مهارت‌های لازم در خصوص زبان دانشگاه محل تحصیل	زیاد
	دانش عمومی مانند آشنایی با روش تحقیق	کم
	سابقه تحقیق و تدریس قبل از شروع به تحصیل	کم
	قوانین و مقررات دانشگاهی	کم
دانشگاه محل تحصیل	استاد راهنما	زیاد
	مرتبیه علمی دانشگاه محل تحصیل	کم
	شرایط و فرهنگ کشور محل تحصیل	متوسط
	همکاری در تحقیقات جنبی به جز پایان‌نامه‌ها	کم
	همکاری علمی با دانشگاه‌های کشور در طول تحقیق	کم
رشته و موضوع تحقیق	جدید و بدیع بودن موضوع	کم
	پیچیدگی روش جمع‌آوری اطلاعات	کم
	سنخیت مطالب فراگرفته شده در داخل با مطالب خارج	متوسط
	انجام کارهای جنبی مانند جذب منابع مالی و همکاری با کمیته‌های علمی و اخلاق	کم

تحصیل رشته خود را تغییر داده‌اند و در موضوعی تحصیل نموده‌اند که شاید کمتر مورد نیاز کشور بوده است ولی با علاقه شخصی آنها بیشتر هماهنگی داشته است. در این‌گونه موارد بیان این‌که موفقیت تحصیلی ایشان کاهش یافته و یا افزایش، بسیار دشوار است ولی حداقل می‌توان گفت که این افراد در راستای نیاز کشور کار ننموده و شاید به نوعی موجب هدر رفتن پول و سرمایه کشور کمک شده‌اند.

با توجه به مصاحبه‌های انجام شده و بر اساس گفته‌های دانش‌آموختگان، مهم‌ترین مصادیق موفقیت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن در جداول ۱ و ۲ خلاصه شده‌اند.

جدول ۱: مفاهیم موفقیت تحصیلی بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده با دانش‌آموختگان خارج از کشور

مفهوم	مصادیق مفهوم	اهمیت موضوع
کمترین تحصیل	طول مدت تحصیل	کم
	تعداد مقالات چاپ شده	کم
	شرکت در همایش‌ها و کنفرانس‌ها	متوسط
	شرکت در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی	کم
کمیترین تحصیل	رضایت تحصیلی	متوسط
	میزان کارایی مطالب فراگرفته شده در ارتقاء دانش فنی کشور	متوسط
	میزان نو و بدیع بودن دانش فراگرفته شده	کم
	تدریس در دانشگاه	کم
	همکاری در تحقیقات جنبی به جز پایان‌نامه‌ها	کم
	همکاری علمی با دانشگاه‌های کشور در طول تحقیق	کم
	مطالب علمی تخصصی	متوسط
زیادترین تحصیل	مطالب علمی غیر تخصصی	کم
	مطالب عمومی و اجتماعی	کم

چند متغیر نمی‌توان فرد را موفق دانست. در این زمینه باید به طول مدت تحصیل، میزان تولیدات علمی و کیفیت آنها، میزان مرادفات علمی و همچنین کاربرد مطالب فرا گرفته شده اشاره نمود. همچنین مصاحبه‌شوندگان تأکید بسیار زیادی بر عوامل

بحث و نتیجه‌گیری
بر اساس نتایج این تحقیق به نظر می‌رسد که مصادیق موفقیت تحصیلی گسترده بوده و با اندازه‌گیری صرف یک یا

شخصیتی، توانایی‌های فرد قبل از اعزام به‌خصوص در زمینه علمی- تحقیقاتی و زبان‌های خارجی داشتند و بیان نمودند که نقش استاد راهنما بسیار کلیدی است.

اگر چه ممکن است تعریف موفقیت تحصیلی در نگاه اول ساده به‌نظر برسد ولی در عمل کار بسیار دشواری می‌باشد و به همین دلیل شاید به راحتی نتوان یک چک‌لیست و ابزار معتبر برای سنجش میزان موفقیت تحصیلی دانشجویان تهیه کرد. طول مدت تحصیل گاه به‌عنوان یک شاخص کمی مورد توجه قرار می‌گیرد ولی باید باور داشت که این شاخص به تنهایی نگاه تک بعدی به مسئله دارد و در بعضی موارد افرادی موفق، طول مدت تحصیل نه چندان کوتاهی دارند. این مسئله ممکن است به دلیل پیچیده‌تر بودن موضوع تحقیق ایشان باشد و یا ممکن است متأثر از وقت بیشتری باشد که افراد برای نوشتن و مستند نمودن یافته‌های خود در قالب‌های مختلف و از جمله مقالات علمی گذاشته باشند.

مصاحبه‌شوندگان تأکید بسیار زیادی بر امر کاربردی بودن موضوع و یافته‌های تحقیق در کشور داشتند و بیان می‌نمودند شاید تحقیق خوب نمودن و مقاله بسیار چاپ کردن بر روی موضوعات کمتر اولویت‌دار در کشور چندان مفید نباشد و از این زاویه نیز می‌طلبند که سیستم مدیریت بورس کشور تدابیری بیندیشد و اقدامات جدی صورت دهد.

نکته جالب توجه آن بود که مصاحبه‌شوندگان به اهمیت شرکت در کنفرانس‌های علمی حتی بیش از اهمیت چاپ مقاله تأکید نمودند و بیان کردند که شرکت در این همایش‌ها دلیل بر علاقه بیشتر فرد به موضوع تحقیق خود است که طبیعی است علاقه بیشتر نیز زمینه موفقیت برتر را نیز فراهم می‌کند. این یافته شاید کمتر مورد توجه قرار گرفته باشد و بررسی عمیق‌تر آن احتمالاً ارزشمند خواهد بود.

بسیاری از یافته‌های این تحقیق با تحقیقی که در خصوص عوامل مؤثر بر طول مدت تحصیل دانشجویان در انگلستان انجام شد همخوانی دارد. در آن تحقیق نیز مشخص گردید که دانستن زبان انگلیسی یکی از کلیدی‌ترین عواملی است که

طول مدت تحصیل را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. این موضوع در سایر مطالعات نیز به اثبات رسیده است و بیانگر این است که توانمندی در این حیطه به‌عنوان یک فرامهارت از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (۹،۱۱،۱۵،۱۶). البته رفع این مشکل نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و فراهم نمودن تمهیداتی خاص از جمله برگزاری کلاس‌های مدون حین دوره از سوی دفتر سرپرستی مستقر در کشورها و یا حتی دانشگاه‌های محل تحصیل می‌باشد، اما به لحاظ هزینه سنگین این دوره‌ها در خارج از کشور و فشردگی حجم کاری دانشجویان در حین تحصیل، به‌نظر می‌رسد که توانمندسازی دانشجویان در خصوص زبان انگلیسی بایستی قبل از اعزام مد نظر قرار گیرد. همچنین نقش استاد راهنما نیز از عوامل بارزی است که تقریباً در تمام تحقیقات به آن اشاره شده است. دانش، مهارت ارتباطی و قدرت هدایت استاد راهنما بدون شک کلیدی‌ترین خصوصیتی است که باید سیستم مدیریت بورس به آن توجه نماید. مطالعات دیگر نیز حاکی از نقش کلیدی استاد راهنما در موفقیت تحصیلی و طول مدت بورس است (۱۱،۱۲). از نظر دانشجویان، استاد راهنمای با تجربه، دارای دانش و وقت کافی، یک استاد راهنمای ایده‌آل محسوب می‌شود اما اغلب دانشجویان ایرانی در زمان گرفتن پذیرش با محدودیت‌های جدی مواجه هستند و به‌دلیل عدم دسترسی به منابع کافی اطلاعاتی و راهنمایی از سوی افراد با تجربه، هدف اصلی خود را فقط گرفتن پذیرش می‌بینند و در این شرایط دانشجویانی که به مسئله استاد راهنما توجه دارند اندک می‌باشند. با توجه به این موضوع که اغلب دانشگاه‌های خارج از کشور دارای تعداد زیادی دانشجوی خارجی هستند و به نقش استاد راهنمای خوب آگاهی دارند اما با این حال زیاد نگران از دست دادن دانشجویان خارجی به دلیل استاد راهنمای نامناسب نمی‌باشند. بنابراین نقش نظام اعطای بورس در ارزیابی دقیق‌تر اساتید راهنما و همچنین آگاه ساختن دانشجویان به نقش استاد راهنما و ترغیب آنان به انتخاب خودآگاهانه و مدبرانه ایشان بسیار مهم است.

قدیمی تر از دانشجویان جدیدالورود یکی از ساده ترین و کم خرج ترین مکانیسم ها به شمار می رود (۵).

البته هیچ جای شکی نیست که نقش خانواده در موفقیت تحصیلی بسیار بارز است. باید جداً بررسی نمود که متأهل بودن و همچنین تعداد و سن فرزندان چگونه بر موفقیت تحصیلی ایشان تأثیر می گذارد و برای حصول به بهترین بازده تحصیلی باید چه امکانات و چه تسهیلاتی برای خانواده ها قائل شد.

این تحقیق مانند هر تحقیق کیفی دیگر به دنبال بحث عمیق بود و مسلماً تعمیم پذیری نتایج آن خالی از اشکال نیست و امید است بر پایه این یافته ها و در قالب یک مطالعه کمی و با حجم نمونه کافی بتوانیم دیدگاه جامع تری نسبت به واقعیت ها پیدا نماییم.

از مجموع نتایج این تحقیق می توان نتیجه گیری نمود که مصادیق موفقیت تحصیلی باید به صورت یک مجموعه دیده شود و صرفاً به اندازه گیری چند مورد مختصر بسنده نماییم. همچنین باید در گزینش و قبل از اعزام دانشجو به مواردی مانند توانمندی زبان خارجی، سابقه و تجربه تحقیقاتی، وضعیت خانوادگی و وضعیت روحی و روانی وی بیشتر توجه شود.

شخصیت فرد نیز از عوامل بسیار مؤثر در موفق بودن در تحصیل است. به همین دلیل در بسیاری از دانشگاه های معتبر، شرط اصلی گزینش را مصاحبه فنی قرار می دهند تا ارزشیابی دانش پایه حتی اگر از بیماری های روانی نیز بگذریم، برای هر شغل و هر کسبی باید شخصیتی متناسب وجود داشته باشد و لذا از این زاویه نیز باید سیستم مدیریت بورسیه کشور دقت و اهمیت کافی را به خرج دهد. فشارهای روانی ناشی از زندگی در کشورهای دیگر نیز می تواند باعث بروز اشکالاتی در تحصیل گردد (۹، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۷). این مهم به خصوص در کنار فشارهای روحی- روانی دوری از خانواده و وطن و مواجه شدن با فرهنگ کاملاً متفاوت می تواند شرایط را پیچیده تر نماید. اصطلاحاتی نظیر دوری از وطن (homesick) برای اغلب دانشجویان ایرانی آشنا است و هر یک از آنها درجاتی از آن را درک کرده اند اما در این دانشجویان این موضوع گذرا است و دلیل اصلی آن تطابق سریع دانشجویان ایرانی با شرایط جدید می باشد. با این وجود به نظر می رسد که با اتخاذ تدابیری ساده ولی مؤثر از جمله ارائه مشاوره های روانی به دانشجویان و خانواده آنها قبل از اعزام و دادن اطلاعات کافی به آنان و نیز حمایت از آنها در بدو ورود بتوان بار روانی مزبور را به شیوه های مناسب کاهش داد. در این مسیر حمایت دانشجویان

References

1. Haghdooost AA. Report of evaluation of Iranian overseas students about educational length and salary in Britain compared with non-Iranian students. London: Iranian Scientific Agency in Britain; 2005.
2. Fazel NA, Shams N. Report of lost chains in relationship and exchanges system in international scientific domain between Iran and west. London: Iranian Scientific Agency in Britain; 2003.
3. Madani S. Overseas students, evaluation of six-month educational period PhD in England and students' point of view about this period. Teb-o-Tazkieh 2001; (41): 96. [In Persian]
4. Haghdooost AA. Durations of studies of Iranian PhD students graduated from UK and Ireland Universities between 1995 and 2001. SDME 2006; (2) 1: 1-9. [In Persian]
5. Haghdooost AA, Pourkhandani A, Afzalan F. Evaluation of effective factors on educational length in Iranian overseas students in Britain. Research and Programming in Higher Education 2006; 42: 107-25. [In Persian]
6. Lewis DR, Dunder H. Equity effects of higher education in developing countries. In: Chapman DW, Austin AE, editors. Higher education in the developing world: Changing contexts and institutional responses (Greenwood Studies in Higher Education). London: Greenwood Press; 2000: 265.

7. Harvey LJ, Myers MD. Scholarship and practice: The contribution of ethnographic research methods to bridging the gap. *Information Technology & People* 1995; 8 (3): 13-27.
8. Fletcher JF, Stren RE. Language skills and adaptation: A study of foreign students in a Canadian University. *Curriculum Inquiry* 1989; 19(3): 293-308.
9. Jochems W, Snippe J, Smid HJ, Verweij A. The academic progress of foreign students: Study achievement and study behavior. *High Educ (Historical Archive)* 1996; 31(3): 325-40.
10. Cicarelli A. IELTS issues for UniSA. Unpublished paper for senior management group. Adelaide: University of South Australia; 2001.
11. Hellsten M, Prescott A. Learning at University: The international student experience. *Int Educ J* 2004; 5(3): 344-51.
12. Hofman A, Berg MVD. Determinants of study progress: The impact of student, curricular and contextual factors on study progress in University education. *High Educ Eur* 2000; 25(1): 93-110.
13. Beaver B, Tuck B. The adjustment of overseas students at a tertiary institution in New Zealand. Melbourne: HERDSA Annual International Conference: 1999.
14. Spear R. Current issues in graduate education at the ANU. Australia: The Australian National University; 1996.
15. Room G. Globalization, social policy and international standard setting: the case of higher education credentials. *International Journal of Social Welfare* 2000; 9 (2): 103-19.
16. Harris R. Overseas students in the United Kingdom University system. *High Educ* 2005; 29 (1): 77-92.
17. Vole S. Learning across cultures: Appropriateness of knowledge transfer. *Int Educ Res* 1999; 31 (7): 625-43.
18. Haghdooost AA. Qualitative study of PhD student scholarship systems in developing and developed countries. *SDME* 2004; 1 (2): 73-84. [In Persian]
19. Karami Matin B. Evaluation of relationship between personality in nursing students with their educational success, Kermanshah University of Medical Sciences, focus PDCA 1997. *Behbood Journal of Kermanshah University of Medical Sciences* 2000; 4 (2): 88-92. [In Persian]

The Concept of Educational Achievement and its Effective Factors according to the Overseas Graduates' Point of View: a Qualitative Study

Mahmood Reza Dehghani¹, Elham Talebian², Rahele Zareshahi², Elham Pourkhandani³, Ali Pourkhandani³, Pardis Sasani³, Shima Vaziri Nasab³, Azam Bazrafshan⁴, Ali Akbar Haghdooost⁵*, Azam Shamsadini⁶

1. General Practitioner, Expert in Education Development Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

2. Pharmacy Student, School of Pharmacy, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

3. Medical Student, Afzalipour School of Medicine, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

4. M.Sc. Student of Librarianship, School of Management and Medical Informatics, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

5. General Practitioner & Ph.D. in Epidemiology and Biostatistics, Associate Professor of Epidemiology and Statistics Dept., School of Public Health and Physiology Research Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

6. B.Sc. in English Teaching, Expert in Scholarship Office, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

• Received: 30 Jul, 2009 • Accepted: 28 Oct, 2009

Background & Objective: The importance of dispatching students to foreign countries to continue education is so obvious that even developed countries are not needless of that. Hence, this study was conducted to evaluate the opinion of overseas graduates, who were on a scholarship, about the meaning and concepts of educational achievement and its effective factors.

Methods: In this qualitative study, 11 faculty members of Kerman University of Medical Sciences who have been graduated from foreign universities participated. They were inquired into their opinions about assessment criteria of educational achievement and its effective factors using an open interview.

Results: Among the most important concepts of educational achievement regarding education quantity, attending seminars and conferences can be pointed out. The efficiency of learned materials and learning professional scientific topics are important considering education quality and learning extra topics, respectively. The interviewees also believed that personal factors including personality, family, economic affairs, having professional knowledge in the field of study, necessary skills in the language of the target university and its status especially tutors, topic and field of research were also substantial.

Conclusion: Our findings suggest that concepts of academic achievement are vast and one cannot be considered successful assessing only one or some criteria. Hence, duration of study, the amount of scientific products and their quality, the amount of scientific connections and the application of learned topics by the learner are to be noted.

Key words: Educational achievement, Overseas student, Medical sciences, Overseas graduate

*Correspondence: Physiology Research Center, Department for Research Affairs, Somayeh Cross Road, Kerman, Iran

• Tel: 0341-2263719

• Fax: 0341-2263855

• Email: Ahaghdooost@kmu.ac.ir